

KyrkTUPPEN

Din lokala tidning

ÅRG: 17 NR 4-2016

Välkommen till våra kyrkor i allhelgonahelgen!

Svenska kyrkan
MULLSJÖ-SANDHEMS
FÖRSÄMLING

Gudstjänster,
andakter,
bibelvandring,
musik & samtal

Nya gravplatser
på Nykyrka och
Sandhems
kyrkogårdar

Ligia från Rumänien:
Tiggeriet löser inte
romernas problem

Vilka mästerverk
ungdomarna skapade
i tårttävlingen!

Kyrkvillan
– förskola med en
speciell mening

ORD TILL TRÖST OCH VÄGLEDNING

Så har årets nobelpristagare utsetts, och många har fått frågan vad Bob Dylan betytt för dem och vilken text de bär med sig, dessutom frågan om han är värdig att få nobelpriset.

Om någon hade frågat mig skulle jag ha svarat Blowin' in the Wind, en av Dylans första låtar, skriven 1962. Den har frågorna som fortfarande söker sina svar; om fred, krig och frihet. Mikael Wiehe har översatt:

Och hur många skrik
måste människor ge opp
innan han äntligen hör
Och hur många krig
ska det ta att förstå
att det alltid är människor som dör
I vinden, min vän, i vinden finns ditt svar.

Wiehe intervjuades i samband med att han översatte Dylans texter, och då säger han bland annat: I min generation tror jag att det finns fler som kan citera Bob Dylan på engelska än som kan citera den svenska bibeln eller psalmboken. Det stämmer nog, men när man analyserar Dylans och andra poeters texter refererar de ofta till bibelord, i en av de andra verserna läser vi:

Och hur långt måste duvan segla sin väg
innan hon hittar iland.

Själv tänker jag direkt på Noa och duvan i samband med syndafloden, och den stora längtan efter överlevnad och liv. Och vem är han som förväntas höra alla skriken? Gud, eller?

Idag (16 okt) firade jag gudstjänst i Kyrkans Hus i Mullsjö tillsammans med en mycket ung församling. Många av höstens nya konfirmander och dess ledare deltog. Bibeltexten, om Sackaios, både lästes och dramatiserades, och jag hoppas att de bär med sig Jesu korta svar på varför han bjuder hem sig själv till Sackaios. Hans svar blir ju ofta som ett helt evangelium.

Jesus, som i en del människors ögon befann sig både på fel plats och i fel sammanhang, svarar:

Människosonen har kommit för att söka efter det som var förlorat och rädda det.
Jesu ord ger vägledning och tröst. Människor kommer i-

bland på villovägar i livet och behöver hjälp att komma på rätt väg. Jesu ord är liv. Det låter stort, men han hade nog ändå inte varit värdig att få nobelpriset. Litteraturkritiker hade väl klassat honom som för enkel.

Efter gudstjänsten åkte jag till Bjurbäcks kyrka och döpte lilla Alva Ingrid. I dopet lästes, liksom alltid vid dop, Jesu sista ord antecknade i Matteusevangeliet 28:20:

Och jag är med er alla till tidens slut. Detta är ord som jag önskar att lilla Alva och alla andra som döps bär med sig, därför att de betyder att vi aldrig går ensamma, utan Jesus alltid är med oss.

Det första steget är svårt att ta,

Det sista är tungt att gå.

Alla livets steg dessemellan

tänker vi knappast på.

Så uttrycker sig Alf Henrikson om livet. Och ibland är det nog så att livet bara flyter på, men vägen mellan födelse och död är oftast inte en raksträcka, utan det är bra att ha Jesusorden med sig, burna i sitt hjärta för att plocka fram till tröst och vägledning.

Orden han sa hos Sackaios och hans sista om att vara med oss alla dagar är bara ett par exempel. Vid förra årets allhelgona fanns en bibelvandring att gå på kyrkogården. Den fick mycket uppskattning och i år finns bibelord uppsatta på Skogskyrkogården i Mullsjö och på Sandhems kyrkogård.

Hoppas de blir till tröst och glädje, liksom gudstjänster och andra arrangemang i våra kyrkor.

Välkommen!

Elisabeth Falk Nilsson
Kyrkoherde i Mullsjö-Sandhems församling
elisabeth.falk-nilsson@svenskakyrkan.se

KYRKUPPEN NR 4-2016

Ansvarig utgivare:
Elisabeth Falk Nilsson

Redaktionskommitté:
Helvi Dahlén, Bengt Sköldh,
Marie Barrljung, Rebecka
Zacho och Inger Ridström.

Grafisk form: Peter Jobäcker

SVENSKA KYRKAN

Mullsjö-Sandhems församling
Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö

Telefon: 0392-122 00

Fax: 0392-109 21

Telefontid: måndag, tisdag,
torsdag, fredag 10-12, 13-15
och onsdag 13-15

E-post: mullsjö-sandhems.forsamling@svenskakyrkan.se

Hemsida:
www.svenskakyrkan.se/mullsjosandhem

Omslagsbilder:
Rebecka Zacho, Maria Karlsson och Marie Barrljung.

Tryck: RN-Offset AB, Habo

Om du bor i Mullsjö kommun och inte får Kyrktuppen i brevlådan, ring utdelaren Svensk Direktreklam tel. 036-18 76 10 eller e-post: sdr611@sdr.se

BEGRAVNINGSOMBUD

Ingemar Eriksson,
telefon 0392-210 39.

Välkommen till våra kyrkor i allhelgonahelgen!

Våra kyrkor står öppna för att hälsa alla välkomna till minnesgudstjänst eller andakt. Församlingens kantorer och körer medverkar med finstämd musik. För den som vill finns också möjlighet till samtal över en kopp kaffe.

Foto: Elisabeth Falk Nilsson

Fredag 4 november

Andakt kl 15 i Nykyrka kyrka och Sandhems kyrka
Musik och andakt kl 19 på Skogskyrkogården i Mullsjö
I Nykyrka kyrka och Sandhems kyrka finns möjlighet till samtal mellan kl 13-18, samtidigt serveras kaffe mm.

Lördag 5 november

Minnesgudstjänster
Kl 15 i Bjurbäcks kyrka:
Ingemar Persson, präst,
Dmytro Bondarenko, kantor
Kl 16 i Sandhems kyrka
Elisabeth Falk Nilsson, präst
Gerd Ebegård, kantor
Sandhems kyrkokör
Kl 17 i Nykyrka kyrka
Ingemar Persson, präst
Dmytro Bondarenko, kantor
Nykyrke kyrkokör

Söndag 6 november

Kl 11 i Utvängstorp
Gudstjänst i allhelgonatid
Sandhem Gospel
Gerd Ebegård, kantor
Elisabeth Falk Nilsson, präst

Gå bibelvandring på Skogskyrkogården!

Under allhelgonahelgen kan du gå en bibelvandring på Skogskyrkogården i Mullsjö.

På fredagskvällen är det dessutom musik och andakt klockan 19, och vaktmästarna serverar korv med bröd.

Hur möter jag en sörjande medmänniska?

Medkänsla och omsorg kan aldrig bli fel

Text: Inger Ridström

Hur gör jag, vad säger jag, ska jag höra av mig? Ibland står vi handfallna och rådvilla när en vän eller bekant har mist en nära anhörig. En som har erfarenhet av människor i sorg är församlingens komminister Torbjörn Andersson.

Många av oss blir rådvilla när vi möter en människa, som precis förlorat en nära anhörig. Det finns till och med berättelser om hur människor tagit andra vägar för att slippa möta en medmänniska i sorg.

En som har mycket erfarenhet av detta och många kloka tankar är församlingens komminister Torbjörn Andersson, som arbetat som präst i 20 år.

– Gå till dig själv och känn efter, är hans första och raka svar på frågan om hur jag möter en sörjande människa.

Torbjörn är av den uppfattningen att det är av rädsla för att göra fel, som vi inte hälsar eller går på begravingen. Oftast uppfattas det mest som att jag hedrar den döde med min närvaro vilket jag förvisso också gör men att närvara vid begravingen är ett uttryck för att visa medkänsla med de sörjande.

– Men ställ allting mot att jag inte gör någonting, säger Torbjörn. Om jag gör det jag kan på ett ärligt sätt, kan jag inte göra fel. Att visa medkänsla och omsorg kan aldrig bli fel, fastslår han.

När jag precis har förlorat en nära anhörig lever jag som i en bubbla, ingen ser mig, förklarar Torbjörn. Världen har stannat. Då räcker det med att säga hej till den människan. Det viktigaste är inte vad du säger. Prata om det ni brukar prata om eller säg bara ”jag hörde” eller ”jag vet”. Det enda felet jag kan göra är att inte göra något alls, betonar Torbjörn ännu en gång.

Egen väg i sorgen

Några kloka råd vill Torbjörn också gärna förmedla.

Moralisera inte över hur en människa sörjer. Varje människa har sin egen väg i sorgen, så respektera att varje människa måste få sörja på sitt sätt. Torbjörn illustrerar det med att berätta om två systrar, som egentligen var väldigt lika men när deras pappa gick bort skrev den ena systemen dikter medan den andra var med och grävde graven!

Säg inte – vi ska alla den vägen vandra, är Torbjörns andra råd.

Heller inte – jag förstår. Varje människa är unik och att just jag skulle kunna förstå en annan människas sorg är ytterst otroligt.

Om den sörjande känner behov av att prata, så kommer det utan att du behöver vara den som uppmanar henne till att prata.

Var ärlig. Kanske orkar jag inte lyssna och vara deltagande just nu men stäng inte utan ta två minuter och bestämt när ni ska träffas.

Att få vara med och hjälpa en människa att bära sorgen, gör att man kommer varandra väldigt nära, säger Torbjörn. Det gör stor skillnad att jag bryr mig om en människa som sörjer.

Finns det då människor, som inte vill att jag ska delta i hennes sorg?

– Det finns människor som sörjer så djupt och tungt att de är som en urvriden disktrasa, jämför Torbjörn med och då kanske de inte orkar ta emot en annan människas deltagande just då. Det kan vara bra att lägga på minnet om det känns som om min omsorg inte uppskattas. Men det är

ändå så att det alltid är bättre att göra något än att låta bli.

Sorg är ingen sjukdom

Idag har vi blivit snabba med att låta experter ta hand om våra problem, tycker Torbjörn. Men tänk då på att sorg inte är en sjukdom. Det är naturligt att sörja när vi mist någon som står oss nära. Det är ytterst sällan som någon fastnar så djupt i sorgen att man behöver hjälp utifrån. Det kan räcka med att en granne ägnar den som sörjer lite uppmärksamhet. Att sörja är friskt, inte en sjukdom, som är farlig, lika lite som en sörjande människa är farlig. Och om du inte vet vad du ska säga när du möter en människa som sörjer, tänk då på att en vänlig gest som en kram till exempel, säger mer än ord!

Betyder allhelgonahelgen något speciellt för dig?

Text och foto: Marie Barrljung

Allhelgonahelgen är höstens stora helg då vi hedrar och minns våra bortgångna genom att smycka gravar, tända ljus och kanske gå på minnesgudstjänst i kyrkan. Kyrktuppens Marie Barrljung frågade några församlingsbor vad helgen betyder för dem.

Sonja Karlsson, Mullsjö

Jag har två gravar i Bjurbäck som jag tar hand om. Inför många större högtider åker jag ut och tänder ljus, allhelgonahelgen är en av dem. Det gäller att ha en bra ljushållare så att ljusen inte blåser ut för i Bjurbäck blåser det alltid! Jag tänker också på mina anhöriga mer än vanligt i allhelgonatid.

Sune Svensson, Mullsjö

Ja, det är en stor högtid för mig. Jag tänker på alla, som gått bort under året, inte bara mina egna nära och kära, utan alla. Helgen påminner mig om hur få våra dagar är och att det är viktigt att göra något bra av dagarna. Det gäller att ta vara på dem. Inför helgen smyckar jag och tänder ljus på mina gravar, som jag har i Skåne och Jönköping.

Lotta Götesson, Mullsjö

Vi åker till Nykyrka kyrkogård och tänder ljus vid våra gravar. Det är viktigt att vi hela familjen åker. Då pratar vi mycket om dem som inte finns kvar här hos oss längre. Allhelgonahelgen är en av de helger på året då vi ibland går till kyrkan. I samband med allhelgonahelgen är det ju halloween också och eftersom vi har barn i lite olika storlekar så blir det också pumpor, lyktor och så klär barnen ut sig.

Svenska kyrkan
MULLSJÖ-SANDHEMS FÖRSAMLING

Söndagsöppet sedan 2000 år tillbaka ...

SWISHA

100 kr till
9001223

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

FOTO: JOSEPH CASTERO/MON

LÅT FLER FÅ **FYLLA FEM!**

Var femte sekund dör ett barn som inte hunnit fylla fem år. Men de barn som får leva i trygghet, med mat, rent vatten, sjukvård och omsorg, kan klara sina kritiska första år. Zaid har flytt från kriget i Syrien och leker nu varje dag i sanden utanför sitt nya hem i flyktinglägret Zaatari. I januari fyller han fem. Det är hans viktigaste födelsedag.

Låt fler få fylla fem!

Swisha din gåva till 9001223 eller SMS:a FEM till 72905 och ge 100 kr.

PG 90 01 22-3 | BG 900-1223

Läs mer: svenskakyrkan.se/internationelltarbete

Svenska kyrkan
INTERNATIONELLT ARBETE

medlem av
actalliance

Målarböcker för vuxna – fånigt eller fantastiskt?

Text och foto: Rebecka Zacho

Kyrktuppens medarbetare Rebecka Zacho var ytterst misstänksam mot trenden med målarböcker för vuxna. Men varför inte prova innan man förkastar, tyckte hon. Här är hennes upplevelse!

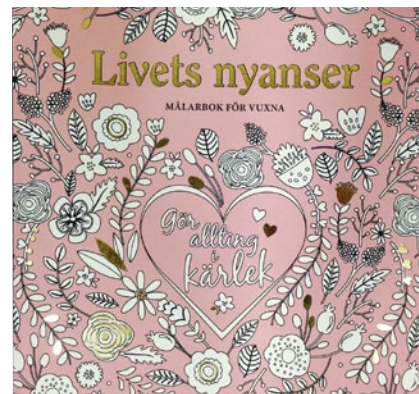

Första gången jag såg dem skratade jag högt – Målarböcker för vuxna? Varför då?! Det lät oerhört okreativt i mina öron, varför inte skapa sina egna bilder?

Jag blev ändå nyfiken och frågade runt hos bokhandlare och bland vänner och bekanta och det framgick snart att syftet naturligtvis är något helt annat än att skapa konst.

Det är helt enkelt ett medel för att arbeta med avslappning och mindfulness. Vi är många som nästan helt glömt bort vad avslappning innebär och när vi får tips om att meditera och göra mindfulnessövningar blir vi bara ännu mera stressade. När man är uppe i varv krävs det helt enkelt lite övning för att komma ner i varv igen och att då sätta sig rakt upp och ner på en stol och förvänta sig att snabbt kunna ta sig från 100 till 0 på en minut är naturligtvis inte rimligt.

Här kommer idén med målarböckerna in. Avsätt en stund med

din målarbok och ett gäng färgglada pennor. Ta ett djupt andetag, släpp alla tankar och börja fylla i de olika fälten. Tankar kommer att dyka upp men man märker snart att det blir enklare att hålla dem ifrån sig desto mer man koncentrerar sig på mönstret och färgerna.

Det är processen som är det viktiga, inte resultatet. Jag skulle inte rekommendera de böcker vars bilder även är vykort som ska skickas iväg sedan man fyllt i alla fälten. Jag tror att en viktig del av avslappningsövningen är att inte behöva tänka produktivitet, utan att stunden är högst personlig. Släng eller elda upp dina färdiga bilder! På sin höjd, använd dem att skriva inköpslistan på – men släng direkt när du kommer hem!

Jag är förvånansvärt nöjd över resultatet med böckerna och skulle rekommendera dem till de mest stressade, som har svårt att hitta sätt att varva ner. Ibland behövs bara några minuter men unna dig tid för dig själv, då blir du mycket gladare och mer effektiv efteråt!

Delta i utlottningen av fem mindfulnessböcker och testa vad du tycker!

Skicka ett mail med namn och adress och skriv att du önskar delta i utlottningen till:

elisabeth.falk-nilsson@svenskakyrkan.se
eller ett kort till Mullsjö-Sandhems församling, Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö.

– Tiggeriet är inte lösningen på romernas problem

Text: Inger Ridström Foto: Privata

– Det behövs ett långsiktigt engagemang med bland annat utbildning och socialt stöd, säger Ligia Englöf. Hon kommer själv från Rumänien där hon växte upp under knappa omständigheter i en kommunistdiktatur. Kärleken förde henne till Habo och hon har fortsatt sitt starka engagemang för romernas situation både här och i det gamla hemlandet.

Hon är kanske den här i trakten som kan och vet mest om de tiggande romer, som vi träffar utanför våra butiker. Ligia Englöf bor numera i Habo och arbetar för Jönköpings kommun och som volontär för Kyrkhjälpen i Jönköping med den romska frågan.

Men vägen hit och till ett bra liv i ett fritt land har varit lång. Ligia är född i Sighisoara i centrala Rumänien. Pappan var baptistpastor vilket innebär att familjen som kristen blev särbehandlad under den kommunistiske ledaren Ceausescus styre. Det var en hård tid på alla vis.

Vad gör dina föräldrar var en fråga som Ligia ofta fick. Pappan hölls under sträng uppsikt av staten och det förekom ofta undersökningar av deras hem. Ta emot utlännningar hemma eller att själv resa utanför landets gränser var otänkbart för alla under den här tiden, men som kristen var familjen ännu mer påpassad.

– Jag behövde vara ännu bättre än andra i skolan för att få studera, förklarar Ligia.

Hon hade konstnärliga anlag och ville gärna studera musik och hennes syster ville läsa filosofi men det var inte möjligt för dem. Det fanns ingen

frihet att välja och ingen möjlighet att utvecklas, berättar Ligia. Allt som hade med den kulturella delen av livet var omöjligt att ägna sig åt.

– Vid ett tillfälle under skoltiden skulle vi måla hammaren och skäran, symbolen för kommunismen och jag målade grönt i stället för gult, minns Ligia och kan i dag skratta åt sitt sätt att protestera mot ideologin.

Också praktiskt och ekonomiskt var det en hård tid att växa upp i. Matransonerna var ytterst små.

– Vi fick äta en fjärdedels bröd per dag och person, berättar Ligia. Smörransonen var 125 gram per månad och det sparades ofta så att man kunde använda det till att baka med. För att få köpa mjöl var köerna långa.

Familjen bodde i ett hus som det tog 15 år att bygga under de knappa omständigheter som var. Men här hade man sen både gris och höns och kunde odla grönsaker för att överleva.

– Det hände att vi fick paket på posten med mat, berättar Ligia. Vi visste inte alltid från vem och heller inte alltid vad det var för matvaror.

Ligia fick dessutom hepatit efter en behandling med spruta och det innebär att hon måste hålla diet under ett år.

– Det var en utmaning att få tag på rätt mat för mig, minns hon.

– Men vi lärde oss att leva under små omständigheter, säger Ligia. Det svåraste var att inte ha frihet!

Ligia utbildade sig till ekonom.

– Men jag var tvungen att vara bätt-

Ligia från Rumänien och Jan från Habo träffades på ett bröllop i England. Här är Jan på sitt första besök i Ligias hemstad Sighisoara i januari 2011.

Ligia leder sångstunden med de romska barnen i byn Albesti. Glädje, kärlek och acceptans är några av ledorden i Ligias arbete.

re än alla andra för att få komma in på ekonomistudierna, berättar hon. Detta på grund av pappans arbete som baptistpastor.

Började arbete med romska barn

I början på 1990-talet var hon med och startade den kristna ideella organisationen Casa Rhema Fundatia Metro Ministries. Detta sedan hon träffat folk från Tyskland, som sökte en plats där de kunde ta hand om romska barn. De köpte hus på ett romskt område och var i behov av lokal hjälp.

Ligia arbetade vid den här tiden på en bank efter sin ekonomiutbildning och på eftermiddagarna arbetade hon som volontär med de romska barnen.

– De var vilda och svåra att ha kontroll på, minns Ligia och ingen erfarenhet av den här typen av arbete hade jag förutom en kurs som kyrkan i all hemlighet haft.

Det fanns en misstänksamhet mot romerna bland den rumänska befolkningen, som gjorde att man inte ville ha med dem att göra. De stäl, arbetar inte, ljuger och utnyttjar dig.

– Men jag hade fått med mig hemifrån från allra första början att aldrig

göra skillnad på människor, berättar Ligia. Det innefattade även romerna.

Hon hade själv träffat en del romer genom sitt arbete på banken och sett att de varken kunde läsa eller skriva och dessutom var misstänksamma över den hjälp de fick men trots allt hade hon kommit en steg närmare dem.

Vändpunkt i livet

1989 kom revolutionen i Rumänien. Ceausescu störtades, landet blev en demokratisk republik och 1993 reste Ligia till Schweiz för att delta i en barn- och ungdomskurs i regi av Ungdom Med Uppgift, en internationell frivillig rörelse med kristna med många olika bakgrunder, kulturer och traditioner. Ligia gjorde sen praktik i Israel och stannade borta fem månader. Den här tiden blev en vändpunkt i Ligias liv.

– Jag kände i hjärtat att detta är vad jag vill göra med mitt liv, berättar hon.

Hon var då ekonomichef på ett större företag och trots löften om bättre förmåner beslutade hon sig för att lämna det för att jobba med de romska barnen och ungdomarna.

– Många tyckte att jag var tokig, som trodde att jag kunde ändra på romerna och deras situation, säger hon med ett litet leende.

– Och visst kunde vi påverka dem, säger hon. Kärlek och acceptans var ledorden. Man lär sig mycket bättre i en kärleksfull miljö och det var mycket kärlek mellan barnen och mig. Vi byggde förtroendefulla relationer och det gav mig tillgång till deras liv.

Men visst var det hårda tag många gånger. Barnen visste ingenting om hygien, det var svårt att organisera dem och de hade ett beteende som krävde mycket kärlek, förklarar Ligia. Ofta försvann det saker från skolsalen och då var budet att ingen fick lämna rummet förrän allt material var tillbaka på sin plats.

Mötte kärleken

Men det var inte enbart hårt slit i jobbet. Kärleken kom in i Ligias liv i form av Jan från Habo! De träffades genom en gemensam bekant på ett bröllop i England och kände genast att här fanns många gemensamma beröringspunkter. Jan besökte Rumänien och Ligia kom på besök till Sverige och 2012 gifte de sig i Rumänien. De

En föräldralös generation

Fyra tonårstjejer tillsammans med Ligia när hon besöker ett familjeläger i de rumänska bergen.

beslutade sig för att bosätta sig i Sverige men tre till fyra gånger om året reser de till Rumänien för att på plats delta i arbetet med Metro Ministries Rumänien.

I Ligias hemstad Sighisoara och på kringliggande platser driver organisationen, som lever på donationer och frivilliga bidrag, utbildning och integrationsprojekt för romska barn och ungdomar genom bland annat förskola, läxläsningshjälp, samhällsutvecklingsprojekt, barn- och familjeprojekt och lägerverksamhet. Långsiktigt arbetar de för att människor ska få en kristen tro tillsammans med bra utbildning, goda relationer och socialt stöd i sin vardag.

Och visst har man några lyckosamma resultat att glädjas över.

– En av våra tidigare elever är i dag professor vid universitetet i New Delhi, berättar Ligia med berättigad stolthet.

Romerna behöver stöd och uppmuntran

Ligia, som 2009 tog en masterexamen i sociologi, är alltså mycket insatt i romernas situation både i sitt tidigare hemland och här i Sverige. Hon har dessutom väl satt sig in i romernas bakgrund, som hon påpekar är en stor anledning till deras nuvarande situation.

– De har i generationer varit ett mobilt folk, som spridit sig över Europa men överallt varit i minoritet och inte accepterats och det påverkar naturligtvis hur man lever, förklarar Ligia. Det är svårt att bygga och bli bofast när man inte har några rötter. De har dessutom ett eget språk, som till största delen är talat, det finns väldigt lite i skrift.

– Skolgång har inte varit prioriterat, fortsätter hon, de har inte varit vana att bygga långsiktigt. Gruppmentaliteten är stark och man känner sig som

offer med inställningen att du måste hjälpa mig. Därför måste de ha stöd och uppmuntran för att kunna växa som människor.

Romerna tigger också i Rumänien men när gränserna öppnades fick vi se dem även i övriga Europa. Tiggeriet har blivit ett yrke, som ger mer pengar än att arbeta och eftersom utbildning saknas är möjligheten att få arbete liten.

– Men de riktigt fattiga kan inte komma hit, påpekar Ligia. Det är bara toppen av befolkningen som kan skaffa id-handlingar och resa ut i Europa. I hemlandet har det blivit en föräldralös generation när barnen inte får samma vård som om föräldrarna var hemma.

– Numera ger tiggeriet mindre pengar men så länge det ändå ger mera pengar att tigga än att arbeta, så har vi ett problem, säger Ligia med övertygelse. Får man pengar på gatan så stannar man på gatan. Det är inte långsiktigt att arbeta kortvarigt i Sverige. Vill romerna stanna i Sverige måste de lära sig att ta ansvar och arbeta.

– Om ingen ger pengar, så försvinner tiggarna, säger Ligia och påpekar att pengar är inte alltid lösningen på alla problem. Det är ett långsiktigt engagemang genom projekt i Rumänien som behövs, utbildning, andra värderingar och socialt stöd. Romerna måste växa och utvecklas som människor och det sker med acceptans och kärlek!

Känner du att du vill bidra till arbetet som Metro Ministries Rumänien gör, så är deras bankgironummer 779-9455. Märk Rumänien.

Hemsidesadressen är:
<https://metroministries.ro/>

Ligia är med och delar ut matpaket till de romska byborna i Albesti.

Ligia besöker de romska barnens hem i Albesti, en av de byar där organisationen Metro Ministries Rumänien har verksamhet.

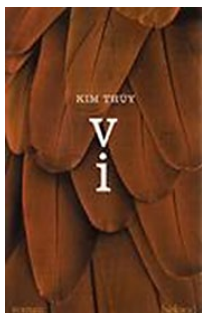
Känsloladdade biografier och roman med thrillerkänsla i senhöstens bästa boktips

Några gånger per termin inbjuder kommunbiblioteket i Mullsjö till bokcafé, där vi i all enkelhet fikar, samtalar om böcker och delar med oss av våra bästa boktips, berättar Anngerd Johansson, ansvarig för biblioteket. Boktipsen här är delvis hämtade från vårt senaste bokcafé.

KIM THÚY föddes 1968 i Vietnam men lämnade landet som båtflyktning 1978 och bor sedan många år i Montréal i Kanada. Thúy skriver tunna, välformulerade böcker på franska, varav tre hittills översatts till svenska. Romanerna är alla självbiografiska i olika hög grad:

Vi (Sekwa, 2016)

Ru (Sekwa, 2011)

Män (Sekwa, 2013)

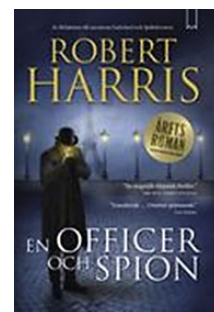
Ru handlar om uppväxten i Vietnam, flykten till Kanada och hur livet ter sig där, men också något om livet i Vietnam idag.

Den andra boken talar om hur människor kan fortsätta leva trots fruktansvärda upplevelser. Huvudpersonen **Män** blir bortgift med en restaurangägare och förd till Kanada.

Den tredje boken är lika välskriven och har en lika stark historia. **Vi** är huvudpersonens namn och betyder något väldigt litet, här en liten flicka på flykt.

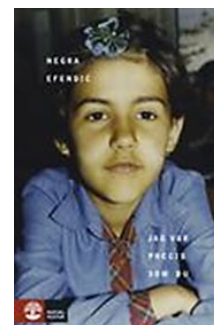
EN OFFICER OCH SPION av Robert Harris (Bookmark, 2016)

En roman med thrillerkänsla, där fakta om Dreyfus-affären blandas med fiktion. Huvudpersonen menar att Dreyfus är oskyldigt dömd och ger sig ut på jakt efter den verkliga förrädaren. Både historiskt intressant och spännande som en thriller.

JAG VAR PRECIS SOM DU av Negra Efendić (Natur & Kultur, 2016)

En självbiografisk roman skriven av en journalist på Svenska Dagbladet. Efendić föddes 1980 i dåvarande Jugoslavien men tvingades som 11-åring fly undan kriget och hamnade i Sverige. Hon har bott bland annat i Mullsjö och Huskvarna! Hon beskriver sina upplevelser från flyktförläggningar och skolor med hotfulla nynazistiska grupper, återvändandet till Bosnien efter 20 år och upplevelsen av att inte riktigt höra hemma varken där eller här. Välskrivet och känslösamt om ett högaktuellt ämne. Titeln kommer från ett möte med en flykting när hon som reporter besökte en flyktförläggning och spontant sa "Jag var precis som du".

JAG ÄR HÄR. En kärlekshistoria på liv och död av Clélie Avit (Printz, 2016).

En annorlunda kärleksroman, en modern och välskriven askungesaga om Elsa och Thibault. Hon ligger i koma, han besöker sin sjuke bror i rummet bredvid och hamnar av en slump i Elsas rum. Perspektivet växlar mellan de båda genom alla bokens korta kapitel. Den franska författaren, född 1986, arbetar som lektor i fysik och kemi. Det här är hennes prisbelönade debutroman.

Kyrkvillans kristna inriktning ger förskolan en speciell mening

Text och foto: Marie Barrljung

Mullsjö-Sandhems församling driver sedan 2003 förskolan Kyrkvillan i Mullsjö. Kyrktuppens Marie Barrljung har pratat med Birgitta Engdahl, förskollärare på förskolan sedan 2006, för att få höra om likheter och skillnader mellan kommunens förskolor och den privata förskola som Svenska kyrkan är huvudman för.

Jag frågar Birgitta vilka likheter det finns mellan Kyrkvillan och andra förskolor i kommunen.

- Det mesta är faktiskt lika, säger Birgitta. Vi har samma läroplan att följa och vi har i stora drag samma dagsrutiner där lek och en väl avvägd dagsrytm är nödvändig. I det dagliga arbetet är det inget som skiljer. Vi tillbringar tid både inne och ute och har samling, fri lek, vila, skapande verksamhet och så serverar vi självklart frukost, lunch och mellanmål under dagen.

Från början fanns det bara en avdelning på Kyrkvillan men eftersom det var stort behov av barnomsorg i kommunen startades en avdelning

till. Idag finns det totalt 40 platser på kyrkans förskolas två avdelningar Gunghästen och Käpphästen.

Viktigt ha vetskap om profilen

Kyrkvillan har en kristen profil vilket ger en extra dimension på verksamheten.

- Läser man på församlingens hemsida framgår det att det finns vissa rutiner här som inte finns på kommunala förskolor, säger Birgitta. Konkret innebär det att vi varje vecka läser berättelser ur Bibeln för barnen, vi sjunger kristna sånger och så ber vi bordsbön innan vi äter, fortsätter hon. Käpphästens barn, 3-5-åringarna, har också andakt varje vecka som någon av prästerna leder i kapel-

let i Kyrkans Hus. Det är nog det som skiljer oss från andra förskolor, kanske också atmosfären, tillägger hon.

- Det är viktigt att de familjer, som väljer Kyrkvillans förskola vet vad profilen innebär understryker Birgitta. Vi är väldigt nogga med att informera föräldrar om det. Den kristna profilen är ju inget man kan "välja bort" om man väljer Svenska kyrkans förskola, det ingår ju i paketet, säger hon. Men det finns absolut inga krav på trostillhörighet för att ha sitt barn hos oss, fortsätter hon. Familjerna kan vara kristna, muslimer eller ateister, alla är lika välkomna.

Bjuder in till familjegudstjänst

Barnen på förskolan medverkar vid två söndagsgudstjänster varje termin.

Birgitta Engdahl är förskollärare på Kyrkvillans förskola i Mullsjö sen tio år tillbaka.

- Ett fantastiskt jobb med härliga kollegor, säger hon.

Det är en trogen skara familjer som är med.

Jag undrar om barnen och deras familjer måste vara med? Birgitta berättar att det är frivilligt men säger att det alltid är roligt att vara många på gudstjänsterna, men det sista personalen önskar är att ge föräldrar dåligt samvete om de inte kommer, det skulle ingen vinna på.

- Vi bjuder in till familjegudstjänst och hoppas att familjerna hinner och vill vara med, säger hon.

En del av dopuppföljningen

Vi pratar om varför en del familjer väljer den här förskolan framför andra alternativ i kommunen.

- Vi vet varför familjerna väljer oss, säger Birgitta. Dels är vi liten förskola, den ligger bra till i samhället och så serverar vi hemlagad mat med mycket ekologiska råvaror. Sedan tror jag att en del föräldrar vill att barnen ska ha med sig bibelberättelser, även om få kanske väljer oss i första hand för att vi har en kristen profil.

Många i nuvarande föräldrageneration gick själva i söndagsskola när de var små, därför kanske många tycker det är en viktig sak som man vill ge sitt barn men i en annan form. Ur kyrkans synvinkel är Kyrkvillan en del av dopuppföljningen.

Vi funderar på varför inte fler församlingar driver en förskola. Birgitta menar att det ställs stora krav och att regelverket är stort, det gäller att kyrkan har kompetensen att ha en fungerande förskola. Dessutom måste församlingen prioritera den här verksamheten för att det ska kunna vara verklighet.

Varje tisdag klockan 9.15 ringer den lilla klockan i Sigfridskapellet och Kyrkvillans förskola deltar i andakten. Det är viktigt för barnen att få vara med och förbereda, här tänds altarljusen.

Kyrkovaktmästaren tipsar om hur du gör fint på gravplatsen

Text och foto: Inger Ridström

Många års arbete på våra kyrkogårdar har gett Ove Algotsson och hans kollegor mycket kunskap och erfarenhet. Här tipsar han om hur vi kan göra våra gravplatser fina inför allhelgonahelgen.

Allhelgonahelgen är den tid på året, som lockar allra mest människor till våra kyrkogårdar, säger kyrkovaktmästare Ove Algotsson. Ljuständningen på gravar och i minneslundar har ökat för varje år. Vid allhelgonahelgen tänder man "riktiga" ljus. Resten av den mörka årstiden blir det mera batteriljus.

Det fina är också att man kan gå till vilken minneslund som helst och tända ett ljus för anhöriga som finns på andra platser i landet påminner Ove om.

– Men sätt inga marschaller på gravarna, varnar Ove. Vid ett regnväder kan det skvätta från dem och i värsta fall förstöra gravstenen.

Ljus i lykta är det absolut bästa tycker han. Ett ljus utan lock kan

locka till sig fåglar, som hackar i sig stearin och drar ut ljuset så att det ligger på gräsmattan.

Välj med hjärtat

Gravsmäckning är ett svårt område, förstår vi i samtal med Ove. Som vaktmästare kan han inte ha synpunkter på vad som är vackert eller inte men ibland kan det till och med bli för mycket dekorationer tycker han.

Rent generellt kan man dock påpeka att man inte får lägga föremål bakom gravstenen och lösa små stenar och dekorationer får inte läggas utanför planteringsytan. Det har med arbetsmiljön att göra eftersom vaktmästarna dels måste kunna komma åt att klippa gräset och små stenar och

annat kan komma in i maskinerna och skada både dem och vaktmästarna som använder dem.

– Välj med hjärtat i stället för att låta plånboken styra, säger Ove när vi pratar om gravsmäckning. Det har kommit mera av upprättstående buketter i stället för kransar till allhelgona, tipsar han. Men också att man kan göra sin egen gravsmäckning med hjälp av mossor, granris och kottar till exempel.

– Billigt och snyggt och personligt, tycker Ove.

Men när det gäller vitmossor, berättar han att fåglar och möss gärna flyttar på den.

– Det är inte vi vaktmästare, som drar ut mossan på gräsmattan, säger han, även om en del kanske tror det.

På kyrkogårdarna i Mullsjö har det tidigare varit problem med viltet som gett sig på dekorationer men det har blivit bättre, säger Ove. På Sandhems kyrkogård har man inga problem med vilt för närvarande.

Kål och ljung liksom Silvergirland, tipsar Ove också om som vackra dekorationer på vintern. När det gäller utsmyckning på andra årstider tycker han att vi ska bryta det traditionella mönstret och till exempel välja perenna växter som Husarknapp och Lyckliga Lotta.

Se upp med träd

Den "vanliga" gravplatsen, urn- eller kistgravplatsen, är 1,25x2,50 meter och där får du i princip sätta vad som helst. Men Ove avråder från att plantera träd eller liknande eftersom

Ljung och kål är vackra gravdekorationer på vintern.

Kyrkovaktmästare Ove Algotsson, här på Sandhems kyrkogård, har många års erfarenhet av arbetet på våra kyrkogårdar.

de ganska snabbt kan bli för stora. Du får heller inte ha någon form av utsmyckning som kan störa grannen.

Ove och hans vaktmästarkollegor vill helst heller inte se plastblommor på gravarna. Detta av miljöskäl eftersom man komposterar avfallet på kyrkogårdarna.

I våra minneslundar kan du tända ljus

och sätta snittblommor i vas i en gemensam hållare på den plats som är avsedd för det men du får inte "jordslå" något. Samma sak gäller i askgravlunden.

På askgravplatsen kan du som gravrättsinnehavare smycka med blommor i en vas under sommarhalvåret och under vintern med en gravlykta

och en vinterdekoration men du kan inte lämna individuella saker.

Vill du veta mera om våra kyrkogårdar och vad som gäller för de olika gravskicken, gå in på församlingens hemsida www.svenskakyrkan.se/mullsjosandhem/gravskick

Husarnapp är en trevlig perenn, som passar bra på gravplatsen under sommarhalvåret.

Silvergirland med silverglänsande grenar nästan utan blad.

Tankar inför helgen

De gjorde världen bättre

Våra förebilder

Det är svårt att leva utan förebilder. Alla helgons dag vill påminna oss om helgonen. De är våra förebilder, människor som i sina liv har visat att Gud lever. De utgör levande bevis på att det finns hopp för världen. Tack vare dem är tillvaron trots allt uthärdlig.

Moder Teresa, Martin Luther King, Nelson Mandela ...

För knappt två månader sedan blev Moder Teresa av Calcutta helgonförklarad av den påve som tagit sitt namn efter ett av de mest kända och älskade av alla helgon: Franciskus av Assisi. Moder Teresas kallelse var att arbeta för de fattigaste bland de fattiga. 1979 belönades hon med Nobels fredspris. På hennes begäran ställdes banketten in och i stället höll hon en middag för två tusen hemlösa i Calcutta. Under årens lopp är det många som fått motta Nobels fredspris. Bland dessa är det flera som vi gärna ser upp till som förebilder, till exempel Martin Luther King, Nelson Mandela, Dag Hammarskjöld... Även om de aldrig kommer att kallas helgon, så har de på olika sätt bidragit till att göra världen bättre.

Inte några felfria övermänniskor

De s k helgonen är inte märkvärdiga i egna ögon. De är människor som vi med fel och förtjänster, ofta enkla och anspråkslösa men lyhörda för Guds kallelse och öppna för Guds kraft. För oss är de levande vittnesbörd om Guds verklighet. Att läsa om helgonen är stärkande för vår egen tro och kan inspirera oss till modiga och osjälviska gärningar.

Dina egna förebilder

Kanske du har mött någon som för dig var som ett helgon, en förebild, någon som visat vägen till Gud. Kanske någon av dem som vi tänder ljus för i våra minnesgudstjänster. Tacka Gud och följ deras goda exempel.

Levande Gud,

tack för alla kvinnor och män som genom sina liv vittnar om dig.

Tack för förebilder som utmanar och uppmuntrar.

Ingemar Persson
präst

Fira far med hembakad smörkrämstårta!

Gör must av höstens äpplen!

Inget glädjer väl en far som att bli uppvaktad med en hembakad tårta på Fars dag! Du som fortfarande har äpplen kvar efter höstens stora äppelskörd, får också recept på en härlig äppelmust. Det är Helvi Dahlén, kyrkorådets mat- och bakkunskunniga ordförande, som bjuder på sina recept.

SMÖRKRÄMSTÅRTA

Tårtbotten:

4 ägg och 2 dl strösocker vispas ihop. 1 dl vetemjöl, 1 dl potatismjöl och 2 tsk bakpulver blandas i.

Grädda i 200° ugn ca 35 minuter.

Fyllning 1:

1,5 dl vaniljkräm

Fyllning 2:

1,5 dl äppelmos

Smörkräm:

½ dl vatten, 1 msk vetemjöl kokas ihop, 1 äggula tillsätts, låt svalna.

½ dl florsocker och 150 gr smör rörs smidigt och smaksätts med 2 tsk vaniljsocker och blandas ihop med äggsmeten.

Tårtbotten delas i 3 delar. Tårtan fylls med vaniljkrämen och äppelmoset. Bred smörkrämen runtom kanten och ovanpå. Garnera med riven mörk choklad.

SMAKRIK ÄPPELMUST

(ca 5 liter färdig dricka)

Det här behövs:

5 liter smakrika äpplen

6 liter kallt vatten

1 tsk natriumbensoat

1 msk vinsyra

1 dl socker/liter avrunnen saft

Gör så här:

Häll vattnet i en stor behållare och tillsätt vinsyra och natriumbensoat. Rör om ordentligt.

Dela, klyfta och mät upp alla äpplen. De behöver inte skalas och/eller kärnas ur. Lägg äppelklyftorna i vattnet. Låt blandningen stå i 5 dygn, rör om 1-2 gånger om dagen. Lägg ett lock över det hela men låt det finnas en glipa så att det kommer in luft.

När 5 dygn har gått ska musten silas. Mät upp den silade saften och häll den i en kast-rull. Tillsätt sockret och rör om. Låt det hela få ett hastigt uppkok så att sockret löses upp. Häll upp musten på rena flaskor och förvara mörkt och svalt.

Mullsjö växer med nya företag, får festplats och flera busslinjer

Slutet av 20-talet och hela 30-talet blir en tid av utveckling. Viadukten byggs, företag startas liksom busslinjer. Friluftsgården börjar byggas och pensionat Ekbacken uppförs i imiterad herrgårdsstil. Här fortsätter Bengt "Picko" Sköldhs sammanställning av hur det moderna Mullsjö växte fram.

- 1926: Nykterhetsförening bildas.
Första busslinjen startas.
Första gatubelysningen.
- 1928: Viadukten byggs.
Andra busslinjen från Mullsjö startas.
- 1929: Tredje busslinjen från Mullsjö startas.
Mullsjös första textilfabrik startas av Gunnar Engman (ny fabriksbyggnad vid viadukten 1947).
100 telefonabonnenter i Mullsjö.

Pensionat Ekbacken.

1930-1939

- 1930: Sulfabrik startas.
Herrekipering startas i Ljungqvists affär.
- 1932: Stängseltillverkning påbörjas av Hilding Karlsson.
Festplatsen Idrottsparken uppförs av Mullsjö IF på arrenderad tomt ägd av Ryfors Bruk Övre. Plats mellan Falköpingsvägen och Tidaholmsvägen, ovanför "Stenlia" där senare radhusbebyggelse uppfördes utmed Kyrkvägen.
Första nätanslutna radion installeras i Mullsjö.
Postexpeditionen flyttas från järnvägsstationen till utbyggnad av familjen Wickerts fastighet vid Strandvägen. Postmästare blir samtidigt Elsa Wickert som hade befattningen till sin död 1938.
- 1933: Järnvägsolycka.
Kjellgrens Charkuteri startas av Karl-Johan Kjellgren.
Wickerts och Ljungqvists fastigheter utmed Strandvägen byggs samman och posten får nya och större lokaler. Under ett par år var postmästartjänsten vakant men år 1940

Husen på Strandvägen byggs samman 1939. Fotot troligen från 1940- eller 1950-talet.

tillträdde Margareta Fridström tjänsten. Hon blev kvar i nitton år.

- 1934: Mullsjö Fria församling bildas av medlemmar som brutit med Mullsjö Missionsförsamling.
Svenska Charmeus-Väveriet startas av Georg Ottosson.
Einar Gustavsson startar busslinje till Ulricehamn över Liared. Hade förut taxirörelse, lastbil och likbil.
- 1935: 5 juni. Beslut om att uppföra en pingstkyrka i Mullsjö.
Hugo Åsberg börjar tillverka mjölkkyllare i före detta pingstkyrkan.
SLU bildas.
Stråkens lådfabrik i Västra Kärr, senare Stråkens Träindustri, ägde en ångbåt som även den hette Stråken och som bogserade timmer. I en enda transport mäktade båten bogsera mellan 1500-2000 stockar. Båten var i trafik till 1935 då den sänktes utanför Stråkens Träindustri på 45 meters djup. Den sänkta båten ersattes med en namnlös motorbåt som under krigsåren drevs med gengas. Båten såldes 1945 då nyttotrafiken helt upphörde på Stråken.
- 1936: Ekbackens Pensionat byggs i imiterad herrgårdsstil.
Skidfrämjandets lokalavdelning bildas i Mullsjö av stationsinspektör Hjalmar Fagerström.
Mullsjö Idrottsförening inviger ny fotbollsplan på Gruvered.
8-9 februari invigning av nya Fildelfiakyrkan.

29 april Mullsjö Fria Församling blir Filadelfiaförsamlingen Mullsjö. Bäckadal uppförs (Vartofta Mejeri, senare Mullsjö Glassfabrik, persiennfabrik, bostadsdel).

- 1937: Landsvägen Jönköping-Falköping rätas ut öster Nykyrka. Kommunal- och Församlingshuset färdigbyggt. Kostnad: 48.100 kronor. Bibliotek omfattande 700 volymer.

Konfektions AB Mutricks startas av Lars Pettersson och Åke Axell. Borgarbrandkår upprättas med 20 deltidsbrandmän.

Familjen Gunnar Engman skänker brudkrona till Svenska kyrkan i samband med dotters konfirmation.

- 1938: 7 juli. Mullsjö Friluftsgård börjar byggas efter initiativ av stationsinspektör Hjalmar Fagerström. Första byggnad blev nuvarande storstuga med källarutrymmen, då kallad skidstugan med tre logement som totalt rymde 40 personer, matsal, köksavdelning, dusch och wc. Husmodersföreningen bildas.

Gunnar Pettersson startar speceri- och diverseaffär i Nykyrka inrymd i fastighet uppförd av Gunnar Engman till en kostnad av 20.000 kronor. Petterssons årshyra: 1000 kronor. Affären nedlagd i mitten av 1960-talet.

1939: 15 januari. Invigning av "Skidstugan, första byggnaden följd av flera på Mullsjö Friluftsgård.

1 januari. Kommunalfullmäktige med 20 ledamöter ersätter kommunalstämman.

Tandpolikliniken startas.

Lokaler utmed Strandvägen uppförs med Posten som hyresgäst.

Brandstation i trä med slangtorn (Gunnarsbo 1:134). Rune Helgesson tog tillvara virket vid den senare rivningen och använde det samma till att uppföra en sommarstuga i Kölingared.

Första elbakugnen installeras i ett konditori.

25 personbilar och 10 lastbilar i Mullsjö.

17 oktober Första sammanträdet med Mullsjö Badhusförening u p a.

Friluftsgårdens storstuga.

Gamla Filadelfia.

Strandvägen på 1930-talet.

Viadukten. Fotot troligen från 1952.

Stor födelsedagsfest när församlingens 80- och 85-åringar firades!

Text och foto: Maria Karlsson

Församlingens 80- och 85-åringar bjöds in till fest i Kyrkans Hus i Mullsjö. Vilken härlig eftermiddag det blev! Prästen Ingemar Persson hälsade välkommen och påminde gästerna om kända händelser från åren 1931 och 1936. Vår nya härliga och glada kantor Gerd Ebergård sjöng och spelade och lärde oss en ny födelsedagsvisa. Succén var given när dragspelet åkte fram och då var det få som kunde låta bli att sjunga med! I köket hade eldsjälarna Helvi Dahlén och Doris Axenfjord spenderat ett antal timmar under veckan och deras arbete resulterade i läckra smörgåsar och tårtbuffé - det

var svårt att få plats med sex tårtbitar på en tallrik men många lyckades med det! Festen avslutades med en ros och paketutdelning till jubilarerna.

Den här sången sjöng vi på kalaset.

PENSIONÄRSLÄDJE (melodi Idas sommarvisa)

*Du ska inte tro du är gammal fast silver du fått i ditt hår
om blott du kan trivas med livet och glädjas åt dagar som går
ibland kan det vara besvärligt med oro och sorger och ont
ibland är det guldkantat härligt, för alla är livet mest sånt.*

*Om blott du är ung i ditt sinne betyder ej rynkorna nåt
så gläds åt den dag som är inne och sörj ej dagar som gått!
gå inte och tänk på bekymmer att leva är ändock rätt skönt
om hjärtat din livsglädje rymmer, att då finnas till känns väl lönt!*

*Det är inte åren som räknas fastmer vad du fyller dem med
försök dela med dig av glädje och vänlighet ska du få se
att du får så mycket tillbaka av det du av hjärtat satt ut.
att ge det är ej att försaka, det är kärlek från början till slut!*

Fråga prästen

Hur ska jag hjälpa mitt barnbarn som mår psykiskt dåligt?

Jag är så bekymrad för mitt 16-åriga barnbarn, precis som så många andra unga människor idag, mår hon psykiskt dåligt. Hennes mamma, alltså min dotter, har berättat lite om detta för mig och jag oroar mig mycket för flickan. Kanske mera än vad hennes föräldrar verkar göra. Jag upplever att de inte tar hennes bekymmer riktigt på allvar. Jag är så rädd för att hon ska skada sig själv och att hon redan i så unga år ska hamna snett i livet. Vad ska jag göra? Ska jag prata med föräldrarna om min oro eller ska jag själv försöka prata med henne. Jag har ett bra förhållande till mitt barnbarn men det här bekymret är ju djupare och allvarligare än de samtal vi någonsin haft.

Rådvill och hjälplös mormor

Hej

Det är precis som du skriver, vanligt med psykisk ohälsa, och kanske är det precis där man ska börja. Det är gott om människor som bär på olika plågsamma erfarenheter av psykisk ohälsa, men det är också gott om människor med psykisk ohälsa som faktiskt lever ganska fina liv.

Eftersom vi i vårt samhälle inte har pratat så mycket med varandra om de här erfarenheterna tidigare, så betyder det att mycket tröst och mycket hjälp, aldrig har delats med varandra. Många har också låtit bli att söka hjälp, i rädsla för vad andra ska tänka eller tycka om mig.

Det här kan vi tillsammans ändra på! Vi kan prata med varandra om våra bekymmer, om vår oro för oss själva och andra, vi kan fråga lite mera öppet och berätta om våra egna erfarenheter utan att för den skull, lämna ut eller "skvallra" om människor.

Jag tror verkligen det är viktigt att vi blir öppnare med att samtala om de här frågorna. Du kommer att upptäcka om du vågar berätta för någon vän om ditt barnbarn att du sannolikt får en liknande berättelse tillbaka.

Jag har mött många människor genom åren med olika bekymmer och problem, det enda jag riktigt

lär mig är att det finns lika många vägar framåt som det finns människor. Jag har fått lära mig att ibland är jag inte rätt person för att kunna hjälpa, men andra gånger kan just mitt bidrag ge mycket livsglädje och livsmod.

Så för att vara riktigt tydlig med det jag vill säga. Våga försöka! Ge ditt barnbarn av just din omsorg. Om du känner att du inte klarar mer än en kram, så ge en kram, och känner du att du vill sitta hela natten och prata om smärtan med att leva, så försök.

Några goda ord på vägen:

Var tydlig med att du gärna ger lite av din tid! En människa som kämpar med exempelvis depression eller ångest, tror ofta att hon är i vägen, att människor runt omkring tycker att hon är till besvär eller att hon bara konstrar.

Då kan det vara bra att säga att jag ger gärna en stund av mitt liv, för du är viktig för mig, inte ett besvär, utan ett glädjeämne, och jag blir glad av att få hjälpa dig!

Ibland kan man även behöva vara tydlig med motsatsen, jag kan ge så här mycket tid, men inte all min tid, för det klarar jag inte av. Då kan man till exempel komma överens om att träffas för att fika varje tisdag, varför inte i Kyrkans hus

Uppmuntra att söka hjälp! Det finns mycket som kan göra livet lite lättare, allt ifrån mediciner och den hjälp som sjukvården kan ge, till att hitta alldeles egna lösningar, som bara fungerar för en enda person, men om det är rätt lösning för den personen så räcker det ju.

Försök att inte "censurera" det hon, eller någon annan tänker! Om jag till exempel ibland brottas med självmordstankar är det lätt att tänka att "så borde jag inte tänka, jag borde vara tacksam", men ingen människa väljer att må psykiskt dåligt och vi kan bara hjälpa och stötta om vi vet om hur saker ligger till och har vi då signalerat att vissa tankar är "förbjudna" så blir det mycket svårare att komma åt problemen.

Nu hoppas jag att du som mormor ser att du har en bra möjlighet att kunna göra lite skillnad! Jag förstår att du är orolig, men försök att ta emot ditt barnbarn klarar av att ge, utan att visa för mycket oro. För då kan hon i omsorg om dig bromsa och jag tror, som sagt, att det är bra att kunna sätta ord på saker.

Att din egen dotter inte verkar ta problemen på tillräckligt stort allvar, tror jag inte du ska bry dig om. Kanske är det i omsorg om dig som hon tvekar att dela med sig av sin oro till dig, kanske orkar hon inte ta in hela bilden. Stötta din dotter så gott du kan, försök att inte skuldbelägga eller ge för mycket goda råd till henne om hur hon ska vara som mamma, hon har det förmodligen jobbigt nog ändå.

För din egen skull kan det vara skönt att be för ditt barnbarn, men försök begränsa dig så du inte tror att du måste be jämt för att det ska fungera. Tänd ett ljus, sätt ord på din oro inför Gud och be Gud ta hand om ditt barnbarn och tacka sedan för att Gud och inte du ska ta hand om henne i natt.

Allt gott

*Torbjörn Andersson
Komminister*

Välkommen med dina frågor till församlingens präster!

Skriv till "Fråga prästen", Mullsjö-Sandhems församling, Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö eller skicka e-post till: mullsjo-sandhems.forsamling@svenskakyrkan.se Vill du vara anonym publicerar vi naturligtvis inte ditt namn.

Vi välkomnar våra **NYDÖPTA**

Lucas Gustav Gudmar Filipsson
Hilma Maria Gustafsson
Tobias Oskar Philip Harloff
Jayden Stefan David Öberg
Zeke Erik Strömberg
Leia Angel Edvardsson
Vera Maria Lindgren
Patricia Ebba Sandberg
Lukas Holger Stefan Jahnstedt
Marcus Lars Gary Worall
Lucas Kjell Morgan Strömberg
Sally Maria Ninja Jansson Eidehall
Alexia Milea Vinneberg
Sofie Linda Isabella Mac Callum
Melissa Madeleine Wigenmark

Här är ungdomarna som ska ta hand om årets konfirmander!

Under september hade vi utbildning för årets konfirmandledare. Utbildningen avslutades med en lägerhelg på Lilleskog utanför Alingsås i slutet av månaden. Det är ett härligt gäng,

som ser fram emot att möta och ta hand om årets konfirmander. Och de behövs – i skrivande stund är inte mindre än 38 blivande konfirmander anmälda!

Vi gratulerar våra **NYGIFTA**

Anna Tilda Karin Dahlström
och Tobias Emanuel Sandqvist
Malin Johanna Bohman och
Linus Johan Wallismo
Sara Emelie Lundström och
Karl Andreas Nordlund
Elina Johanna Friborg och
Linus Bengt Eddie Svensson
Sara Veronica Persson och
Martin Klas Östlund
Elin Kristina Dyverdahl och
Björn Andreas Andersson Edén
Hannah Louise Vibring Lindqvist
och Martin Oskar Grönhage
Maria Simone Henningsson och
Karl Albin Wigholm
Clara Emmy Elisabet Hamretz och
Charles Niklas Damröse
Ulrika Cecilia Jalessi och
Per Mats Norgren
Åsa Magdalena Dahlkvist och
Fredrik Bo Göran Andersson
Anna Elin Nicole Sandberg och
Per Inge Mikael Ågren
Inger Åsa Carina Hedfors och
Jan Fredrik Snarberg
Emma Solveig Lundwall och
Niklas Anders Nihal Tradén

Subventionerad familjerådgivning

Svenska kyrkans familjerådgivning i Jönköping erbjuder kvalificerad hjälp till par, familjer och enskilda. Som medlem i Mullsjö-Sandhems församling kostar det enbart 100 kronor/samtal vid 10 tillfällen och därefter är

det utan kostnad. Priset för den som inte är församlingsmedlem är 350 kronor utan kostnadstak.

Personalens grundutbildning är socionom och präst med vidareutbildning. I samtalet kommer du att mötas av respekt för ditt eget förhållande till tro. Familjerådgivningens medarbetare har tystnadsplikt och för inte heller journal. Du kan vara anonym om du vill.

Du når familjerådgivningen så här:
Telefonnr. 036-30 35 35.
Telefontid måndag-torsdag
Kl. 11.30-12.00
e-post: familjeradgivningen@svenska-kyrkanjonkoping.se
Adress: Prästgränd 1,
553 21 Jönköping

Vi minns våra **AVLIDNA**

Per-Håkan Swahn f 1944
Anders Nils Erik Davidsson
f 1955
Gull Majken Irene Strandberg
f 1921
Karin Viola Öhman f 1918
Thorsten Olof Lennart
Särnhammar f 1935
Kurt William Öhman f 1916
Gunhild Ingegerd Elisabet
Stråkendahl f 1922
Majken Olivia Haraldsson f 1932

Titta vilka tårter ungdomarna skapade!

Ungdomsgruppen är i full gång igen! En onsdagskväll i september var det dags för tårttävling. Genom att välja bland olika tårtbottnar, fyllningar och garneringar gällde det att

hitta den perfekta kombinationen av smaker. Men även tårtans utseende bedömdes. Titta och njut av ungdomarnas tårtskapelser! Vilka förmågor vi har i församlingen!

Choklادتårta med grädde och geléhal-lon var ett av bidragen i tårt-tävlingen.

Felix Knutsson, Anton Hagel och Emil Josefsson, tre stolta killar visar upp sitt mästerverk.

Matilda Carlström och Elin Knutsson är stolta över sin vackra tårta.

Vilken läcker skapelse Elin Eriksson och Louise Johansson bidrog med! En vit tårta med rosa ros som dekoration.

Paulina Stenevi och Jonna Hjerpe gör tummen upp för sitt tårtbidrag.

Här är deltagarna i tårttävlingen samlade med sina mästerverk. Från vänster: Paulina Stenevi, Jonna Hjerpe, Amelie Knutsson, Elin Eriksson, Louise Johansson, Clara Holmer, Matilda Carlström, Felix Knutsson, Johan Ronnerstam, Emil Josefsson, Elin Knutsson, Ronja Eden och Anton Hagel.

Succé för Höst-start i Kyrkans Hus!

Foto: Marie Barrljung

Vilken kick-off det blev i Kyrkas Hus i Mullsjö i början på september!

Lena-Maria Klingvalls berättelser ur sitt liv lockade till både skratt och tårar,

Trollkarlen Jimmy Svårdhagen lockade till förvåning och skratt och den följande mässan lockade en stor publik, som fick höra Lena-Maria sjunga tillsammans med församling-

ens nya kantor Gerd Ebegård på flygel. Biblar delades ut till församlingens femåringar. Mimartisten Isabella Amirell tolkade bibelberättelser som trollband publiken. Den som blev hungrig kunde mätta sig med grillade hamburgare och kaffesugna kunde förse sig hos kyrkans ungdomar med kaffe och hemgjorda godsaker.

Det blev med andra ord en succésöndag!

Johanna Bard samlar ihop publikens femåringar för bibelutdelning.

Mimartisten Isabella Amirell fick Torbjörn präst att titta i taket!

Församlingens konfirmandledare fick agera kyrkvärdar.

Ungdomarna lockade med lyckohjul.

Lena-Maria Klingvall trollband publiken med berättelser ut sitt liv och med sin sång.

Jimmy Svårdhagen tog hjälp av den unga publiken i sina trolleritricks.

Torbjörn präst i lektagen.

Grillade hamburgare för lunchsugna.

Kyrkans ungdomar stod för kaffe och godsaker.

En stor, glad och entusiastisk publik besökte Höst-starten.

Nya kantorn Gerd Ebegård fick körerna att sjunga av hjärtats lust.

Det här händer i din

Vågar du möta domen?

Domssöndagen och yttersta domen har ofta betytt skrämmande predikningar och hotfulla tongångar i psalmerna. Förra året jobbade vi fram en Domsöndagsmessa, delvis inspirerad av den gamla kultfilmen Terminator 2 "Judgement day", där vi gick på djupet med vad vi egentligen tror om den yttersta domen i kristen tro.

Mässan blev väldigt uppskattad och vi har bestämt oss för att upprepa den även i år i **Sandhems kyrka 20 november kl 16.**

Tänk på att vissa delar av gudstjänsten kan vara skrämmande för små barn.

Välkommen önskar Torbjörn och Dmytro!

Fira 2:a advent i Bjurbäcks kyrka!

Söndag 4 december kl 16

medverkar församlingens Tre Ess vid gudstjänsten i **Bjurbäcks kyrka**. Då blir det sång av hjärtats lust! Gudstjänsten innehåller mycket musik och som vanligt finns det plats för alla. Efteråt serverar vi korv och bröd på kyrkbacken.

Varmt välkomna att fira 2:a advent i Bjurbäcks vackra kyrka!

Följ med på en heldag till Ullared!

Häng med på kyrkans bussresa till Ullared! Det blir en heldag med shopping, gemenskap, skratt, fika och andakt.

Vi startar från **Kyrkans Hus i Mullsjö tisdag 8 november kl 6 och är tillbaka kl 18.**

På vägen stannar vi vid en kyrka för en enkel morgonandakt och frukost. Församlingen bjuder på resan och frukosten. Lunch och fika ordnar du själv.

Anmälan till Johanna Bard johanna.bard@svenskakyrkan.se eller till 0392-130 34. Anmäl dig så fort som möjligt, begränsat antal platser. Du får bekräftelsemail, så att du vet att du har en plats.

Välkommen på skogskväll!

Svenska kyrkan och Naturskyddsföreningen arrangerar en samtalskväll om "Skogen i vår närmiljö" i **Kyrkans Hus i Mullsjö 8 november kl 18.30 till ca 20.30.** Fika.

Skara stift och skogssällskapet medverkar liksom andra intressenter i skogsförvaltningen i vår kommun. Frågor om friluftsriket, turism och tillgänglighet kommer att vara på agendan.

Vi talar tro-vetenskap

Samtal mellan Missionskyrkan, Pingstkyrkan och Svenska kyrkan. Moderator: Erik Lindfelt, Jönköping

Torsdag 10 november kl 18.30 i Kyrkans Hus i Mullsjö.

församling i höst!

Hjälp till att skapa en utställning med julbonader!

21 november - 9 december kommer vi att ha en utställning med julbonader i **Kyrkans Hus i Mullsjö**. För att det ska bli en utställning behöver vi låna det du har i dina gömmor. Välkommen att lämna in din handbroderade julbonad/jultavla i Kyrkans Hus måndagar -freda-

gar klockan 9-12 eller lämna den till en anställd i samband med någon av våra gudstjänster. Glöm inte att märka dina saker! Finns det en speciell historia bakom bonaden/tavlan får du gärna

skriva det. Lämna ditt bidrag senast 15 november.

Låt oss hjälpas åt att göra en trevlig utställning, kom sen och titta, fika

gott och rösta på din favoritbonad!

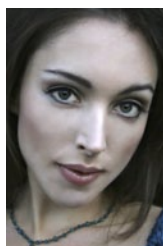
Kom och träffas och trivs i Öppen Gemenskap!

Klockan 14.30 - 16.00. Kaffe med dopp kostar 25 kronor.

3 nov	Sandhems Församlingshem	"Sånger från nu och då" Nina Åkerblom Nielsen sjunger och spelar.
10 nov	Mullsjö Kyrkans Hus	"Brickan som räddar liv." Birgitta Cederlöf Persson visar bilder från Tanzania och berättar om Nkingasjukhuset. Försäljning av brickor från Skyndet.
17 nov	Sandhems Församlingshem	Per Gunnarson och Oscar Skyrman Sjunger och spelar
24 nov	Mullsjö Kyrkans Hus	Julmusik, grötfest och paketlotteri Gerd Ebegård med gäster.
1 dec	Sandhems Församlingshem	Julmusik, grötfest och paketlotteri Gerd Ebegård med gäster. Manskören SB-sångbröderna

3 november kl 14.30 i Sandhems Församlingshem: Nina Åkerblom Nielsen "Sånger från nu och då"

Nina Åkerblom Nielsen, svensk sångerska, pianist, kompositör och textförfattare inom olika genrer: barock- och renässanssång, keltiska sånger på gaeliska och iriska, jiddischsång, romantiska arior, jazz, musikalhits, nutida experimentell konstmusik m m. Hon har turnerat internationellt med Ensemble Villancico, Le Tendre Amour från Barcelona och nationellt med en rad olika ensembler och program bl a föreställningen "Shakespeare I am" med Sven Wollter och musikerna i Ensemble Mare Baltikum, samt en jubileumsturné med Jönköpings Sinfonietta 2013. Nina är utbildad vid Musikhögskolan i Göteborg och Kungliga Musikhögskolan i Stockholm med tidig sång som specialitet.

10 november kl 14.30 i Kyrkans Hus, Mullsjö: "Brickan som räddar liv"

Skyndet tillhör den afrikanska kvinnans identitet. Det skyddar för både värme och köld, det uttrycker sorgen efter en anhörigs död, i det bär hon sina barn och allt som hämtas från åkern eller marknaden.

Arbetsdagen är tung och lång men skyndet ger vardagen färg och form. Brickorna är skapade av ett typiskt afrikanskt skynde. Vinsten från försäljningen förmedlas genom Nkingas Vänner och gör det möjligt för alla fattiga kvinnor att tryggt föda sina barn på Nkinga sjukhus i Tanzania. Försäljning av brickor från Skyndet.

Sång-coach erbjuder alla körsångare

Bli därför körsångare! Kontakta Gerd Ebegård, 070-244 40 13

Libone Gubangca, 3,5 år och hennes bäst vän Latita.

Kampen för att få växa upp

Trots att barnadödligheten är hög, är det våldet Qaqamba Gubanca alltid oroar sig för. Hon släpper aldrig sin dotter Libone utom synhåll. Som mentormamma i Khayelitsha, ett av Kapstadens fattigaste områden, kämpar hon varje dag tillsammans med andra mammor för att fler barn ska få fylla fem.

Det är lunch och läraren Nosisana Mgwelo bjuder barn efter barn till de dukade borden genom att sjunga deras namn. I tallrikarna väntar ris, böngryta och spenat. Libone, 3,5 år, sätter sig nära sin bästa vän Latita. Snart är alla fullt upptagna med att äta.

– Barnen får frukost, lunch och två mellanmål. För många är det den enda maten idag, säger Nosisana Mgwelo.

Tillsammans med två assistenter ansvarar hon för cirka 50 barn. Skolan ligger i Khayelitsha, ett av Kapstadens mest utsatta områden, och är en del av det projekt Svenska kyrkan stödjer för att stärka barns och kvinnors rättigheter. Libone och mamma Qaqamba Gubanca bor som tusentals andra i ett litet skjulliknande hus utan rinnande vatten och toalett. Ändå har de det förhållandevis bra eftersom Qaqamba har en inkomst.

Mentormammor räddar liv

Qaqamba flyttade som många andra unga kvinnor till Kapstaden för

att komma ifrån fattigdom. Hon flyttade runt, blev skuldsatt och hade svårt att klara sig. När hon blev gravid hade hon turen att få en mentormamma.

– Det är tufft att vara ensamstående. Min mentormamma blev min vän, hennes berättelse om sitt liv gav mig styrka att förändra mitt.

Tack vare mentormammans råd ammade hon Libone hela första året. Förutom att Libone fick all näring hon behövde undvek Qaqamba att föra vidare sitt HIV-virus. Det är hon lättad över. Hon är stolt över att hon nu också blivit mentormamma och med hjälp av mödra- och barnavårdskunskap kan rädda barns liv.

– Att se ett barn underviktigt, men kunna förmedla kunskap om kosten och sedan se barnet repa sig. Det gör mig lycklig.

Utbildning ger förändring

Brist på arbete, men också dålig kunskap om rätten till socialbidrag gör att det inte finns pengar till mat. Just nu oroar sig Qaqamba över

tolv barn bland sina klienter. För sin egen del är hon mest rädd för våldet.

– Många barn blir utsatta sexuellt. Våldtäkt är vanligt och jag är ständigt på min vakt.

Det är ingen slump att förskolan har höga staket och taggtråd. Men våldet finns inte bara på gatan.

– Vi försöker påverka föräldrarna att inte slå barnen och inte bråka inför dem, berättar Nosisana.

På skolgården är det fullt av lekande barn efter lunchen. Femår- ingarna kommer att börja i ny skola till hösten, men Libone har ett år kvar. Qaqamba hoppas att dottern blir lärare när hon blir stor – utbildning och arbete ger frihet att lämna Khayelitsha.

Stöd Svenska kyrkans internationella arbete! Din gåva behövs!

Ge en gåva:
BG: 900 – 1223 /PG: 90 01 22 – 3
www.svenskakyrkan.se/gedirekt
Sms:a FEM till 72905 och ge 100 kronor.
Swisha valfritt belopp till 900 1223.

Efterlysning!

De här gravarna saknar gravrättsinnehavare

I bland saknas uppgifter i gravboken om vem som är innehavare till en gravplats, oftast handlar det om äldre gravar. Före 1 april 1991 behövde nämligen inte gravrättsinnehav anmälas till huvudmannen, alltså församlingen, utan gravrätten gick automatiskt till efterlevande arvingar.

Att vara gravrättsinnehavare innebär både rättigheter och förpliktelser, till exempel att hålla gravplatsen i ordnat och värdigt skick.

Om man inte lyckas finna gravrättsinnehavaren trots de åtgärder som vidtas, återgår graven till församlingen. Det är alltså viktigt att höra av sig till församlingsexpeditionen om man har någon anknytning till de här gravarna!

Mullsjö-Sandhems församling följer en rekommenderad arbetsmodell för att söka gravrättsinnehavare. Den innebär:

- Grön skylt sätts upp på gravplatsen med uppmaning att ta kontakt med kyrkogårdsförvaltningen. Datum för uppsättandet antecknas i gravboken, och rekommendationen är att skylten finns på gravplatsen under minst två allhelgonahelger och två morsdag. Under denna tid får det förutsättas att någon med anknytning till gravplatsen besöker platsen och tar del av uppmaningen.
- Information sätts upp på begravningsplatsen om skälet till den skyltning som förekommer på gravplatserna; alltså de gröna skyltarna.
- Information publiceras även på församlingens webbplats.
- Lokal information sprids genom församlingsblad.
- När de här åtgärderna har genomförts och ingen trots det har hört av sig ska sökandet avslutas. Har ingen hört av sig inom den angivna tiden av två år bör huvudmannen kunna utgå från att det numera inte finns någon innehavare av rätten till gravplatsen.
- Gravplatsen får därmed anses som återlämnad till huvudmannen och därigenom upphör gravrätten enligt begravningslagen.
- Sökandet avslutas med en rapport så att allmänheten och efterlevande kan se vad huvudmannen gjort i ärendet.
- När gravrättsinnehavare avlider är dödsboet skyldigt att anmäla ny gravrättsinnehavare.

Gravrättsinnehavare söks till följande gravar på Nykyrka kyrkogård

Gravplats	Namn på gravanordning	Senast gravsatt/år
E 86-87	Rydell	Hård Märta, 1979
I 22-25	Gallander	Gallander Nora, 1978
I 28-29	Pettersson	Ögge Nils Uno, 1998
K 39	Ljungqvist	Ljungqvist Ingrid Hedvig, 1970
L 5-6	Kindlund	Boström Gunvor Elisabet Sofia, 1996
01 5-6	Karlsson Gren	Karlsson Gren Signe, 1986
01 84	Nyström	Nyström Karl Bernhard, 1975
02 63-64	Lindberg	Lindberg Axia Lovisa Cecilia, 1976
04 25	Pettersson	Pettersson Karin Svea Alfrida, 2004
04 28	Jansson	Jansson Arvid Vilhelm, 1988
04 31	Hjerp	Hjerp Alice Regina, 1989
04 38	Blesserstam	Blesserstam Berit Anna Viola, 1992
06 54-55	Johansson	Johansson Svea Hilma Viktoria, 2001
07 22-23	Blomgren	Blomgren Nanny Emilia, 1976
10 1064-65	Emanuelsson	Emanuelsson Simon Johan Evert, 2006
13 1337	Engström	Engström Kerstin, 1994
14 1293	Rickardsson	Rickardsson Marta Elin, 2007
15 149	Renvall	Renvall Joel 2012

Gravrättsinnehavare söks till följande gravar på Bjurbäcks kyrkogård

Gravplats	Namn på gravanordning	Senast gravsatt/år
A 48 a-b	Lind	Andersdotter Lind Ida, 1936
B 52 a-b	Carlsson	Carlsson K Fredrik, 1962
F 21-22	Eriksson	Eriksson Elsa Kristina Gustava, 2011

Gravrättsinnehavare söks till följande gravar på Sandhems kyrkogård

Gravplats	Namn på gravanordning	Senast gravsatt/år
01 112-113	Josefsson	Josefsson Anna Albertina, 1988
02 26-27	Johansson	Johansson Emma J, 1951
02 83-85	Karlsson	Karlsson Ingrid Sofia Linnéa, 1994
02 141	Henningsson	Henningsson Gerda, 1943
02 171-173	Carlsson	Åkefors Elsa Elisabet, 1994
03 82	Kumlert	Kumlert Evy Gudrun Elisabet, 1984

03 83-84	Lindström	Lindström Aron A, 1944
04 15-16	Blom	Blom Anna Josefina, 1970
05 94	Svensson	Svensson Johan Sven Robert, 1933
06 42	Karlsson	Karlsson Erik Artur Tag, 1993
06 56	Jonsson	Jonsson Paul Emanuel, 1969
07 119-120	Löfving	Löfving Hanna Elisabet, 1970
07 145-146	Johansson	Johansson Emma K, 1926
08 45-46	Fredriksson	Olsson Signe Maria, 1987
08 55-56	Fred	Fred Gerda Karolina, 1960
10 77-78	Söderqvist	Söderqvist Frans Edvard, 1971
10 128-130	Gransing	Gransing Anny Ottilia, 1989
11 5-6	Fritzon	Fritzon Maj Ingrid Margareta, 1994
11 34-35	Rydh	Rydh Karl Olof Sture, 1978
11 42-43	Johansson	Johansson Beda Emelina, 1968
11 122-123	Sandstedt	Sandstedt Joel Viktor, 1977

Gravrättsinnehavare söks till följande grav på Utvängstorps kyrkogård

Gravplats	Namn på gravanordning	Senast gravsatt/år
J 1-3	Landberg	Landberg Axel Martin Lorentz, 1956

Du kan få hjälp med gravskötseln

Du som vill ha hjälp med gravskötsel är välkommen att ta kontakt med församlingsexpeditionen på telefon 0392-122 00.

Du kan bland annat få hjälp med att plantera blommor, tvätta gravstenen och tända ljus vid större helger. Här finns prislistan för nästa år för de olika tjänster, som erbjuds.

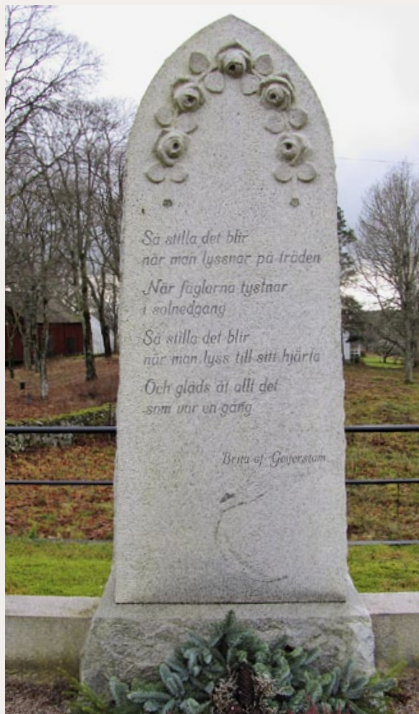
Gravskötselalternativ:

0,25-0,30 m² planteringsyta: 950 kr
 0,31-0,40: 1.000 kr
 0,41-0,50: 1.100 kr
 0,51-0,60: 1.200 kr
 Ljung: 50 kr/styck
 Vinterdekoration: 175 kr
 Ljuständning vid allhelgona-, jul- och nyårshelgerna: 200 kr/grav
 Tvätt av gravanordning: 200 kr upp till 1 m²
 Igenläggning av planteringsyta: 150 kr

Gravskötsel = byte av planteringsjord, klippning och trimning av gräsytor, borttagande av vissna blommor, plantering av vår- och sommarblommor, och vid behov tvätt av gravsten. Plantering av ljung och utläggning av vinterdekoration om dessa artiklar ingår i skötseln.

Regler för våra gravplatser

De här bestämmelserna gäller enligt begravningslagen för de olika typerna av gravplatser på våra kyrkogårdar.

Minneslunden

är ett gemensamt och anonymt gravområde för gravsättning av aska.

Besökare får smycka med snittblommor och ljus på gemensam plats.

Askgravplatsen

är avsedd för gravsättning av aska. Varje grav har en tydlig namnskylt samt gravrättsinnehavare. Förvaltningen står för all skötsel samt plantering. Besökare får smycka med snittblommor och gravlykta. Enskild plantering samt minnessaker får ej förekomma.

Askgravlunden

är ett gemensamt område för gravsättning av aska med möjlighet att sätta en namnskylt på gemensam gravanordning. Förvaltningen ansvarar för all skötsel och plantering.

Besökare får smycka med snittblommor och ljus på gemensam plats.

Smyckning på askgravplatsen

Tyvärr måste askgravplatsen på Nykyrka kyrkogård i Mullsjö ofta städas bort från otillåten smyckning.

Det är viktigt att alla respekterar att där får endast smycas

med lösa blommor i de vaser som finns på kyrkogården, eller gravljus och vinterdekoration.

Se bilden. Det är inte tillåtet att lägga annan dekoration där, t ex små stenar mm.

Tänd ett ljus i nya ljusbärare!

Minneslunden på Skogskyrkogården i Mullsjö har fått en ny ljusbärare.

Även minneslunden i Utvängstorp har fått en ljusbärare i tid till allhelgonahelgen.

Nya gravplatser på Nykyrka och Sandhems kyrkogårdar

Text: Elisabeth Falk Nilsson Foto: Ove Algtosson

Efterfrågan på ett mellanting mellan den anonyma minneslunden och den traditionella graven har resulterat i askgravplats och askgravlund. På Nykyrka och Sandhems kyrkogårdar har nu gamla gravar återanvänts för det här gravskicket liksom tidigare gjorts på Bjurbäcks kyrkogård.

Minneslundar började anläggas på många kyrkogårdar under 1960-talet och framåt; de första anlades 1959. Det fanns ett behov av alternativ till det då allena-rådande gravskicket att begravas i enskilda gravar eller familjegravar. Begravning i minneslund är ett anonymt gravskick, vilket betyder att namn inte finns uppsatt vid minneslunden, inte heller får anhöriga vara med vid nedsättningen av askan. För många blev det naturligt att begravas i minneslund, kanske ofta med tanke på att man inte behövde ha någon som skulle sköta graven.

Senare har frågan väckts om man skulle kunna hitta ett mellanting mellan den traditionella graven och minneslunden. Det har resulterat i att idag erbjuds askgravplats och askgravlund på flera kyrkogårdar.

År 2008 anlades en askgravplats på Skogskyrkogården i Mullsjö. Då var det ganska nytt med askgravplatser.

Den består av 263 platser, och i dem kan askan efter en eller flera begravas. Vid varje gravplats finns en natursten och på den placeras en namnplatta. Anhöriga är oftast med vid nedsättningen av askan. Många har valt askgravplats och fram till idag har det skett begraving i 103 av gravarna.

Nyanlagd askgravplats och askgravlund

Det har också blivit vanligt att återanvända gravar, och så har skett både på Nykyrka kyrkogård och på Sandhems kyrkogård, tidigare även på Bjurbäcks kyrkogård. Under hösten har en ny askgravplats anlagts i en gammal grav vid Nykyrka kyrka. Den ger plats för 18 askor gånger 2. Graven har tidigare tillhört Johan Alfred Johansson och hans hustru Eva, boende på Rosenborg.

Askgravplatsen har begränsad gravrätt, vilket bland annat innebär att förvaltningen sköter det gemen-

samma området med plantering och annan utsmyckning. Vid graven får endast placeras en vas med snittblommor eller gravljus och vinterdekoration.

På Sandhems kyrkogård har en askgravlund anlagts. Den ger plats för 24 askor. Skillnaden mellan en askgravlund och minneslund är att en namnplatta kan sättas upp på den gemensamma stenen. På stenens baksida kommer det att stå om stenens ursprung, nämligen: Stenhuggaren Frans August Josefsson, Lilla Ryd, 1848-1922, utformade denna vård till sig och sin maka Inga Maria Andersdotter 1842-1920.

Anhöriga får inte närvara vid nedsättning av askan, liksom de heller inte får vara vid nedsättning i minneslund. I askgravlunden finns en gemensam plats för snittblommor och ljus. All plantering och annan utsmyckning sköts av förvaltningen.

Den nyanlagda askgravlunden på Sandhems kyrkogård.

Nykyrka kyrkogård har fått en askgravplats.

Välkommen till gudstjänster under senhösten och advent

Gudstjänsterna annonseras även på hemsidan, och i JP och FT under predikoturer

Oktober

30 oktober – 23 söndagen efter trefaldighet

Kl 11 i Nykyrka kyrka: Mässa

Kl 16 i Sandhems kyrka: Sandhemsmässan

November

5 november – Alla helgons dag, se sid 3

Kl 15 i Bjurbäcks kyrka: Minnesgudstjänst

Kl 16 i Sandhems kyrka: Minnesgudstjänst

Kl 17 i Nykyrka kyrka: Minnesgudstjänst

6 november – Söndagen efter Alla helgons dag, se sid 3

Kl 11 i Utvängstorps kyrka: Gudstjänst i allhelgonatid

13 november – Söndagen före domssöndagen

Kl 11 i Nykyrka kyrka: Mässa

Kl 16 i Sandhems kyrka: Sandhemsmässan

20 november – Domssöndagen

Kl 16 i Sandhems kyrka: Temamässa: se sid 26

27 november – 1 söndagen i advent

Kl 11 i Nykyrka kyrka: Adventsgudstjänst

Kl 14 i Utvängstorps kyrka: Adventsgudstjänst

Kl 16 i Sandhems kyrka: Adventsgudstjänst

December

4 december – 2 söndagen i advent

Kl 11 i Sandhems kyrka: Mässa

Kl 16 i Bjurbäcks kyrka: Gudstjänst, se sid 26

11 december – 3 Söndagen i advent

Kl 11 i Kyrkans Hus: Tillsammansgudstjänst

18 december – 4 Söndagen i advent

Kl 16 i Sandhems kyrka; Advents- och julmusik

Dessutom...

BJÖRKGÅRDEN

Andakt på torsdagar kl. 10.30

MARGARETAS PARK

Andakt på lördagar kl 15, 5 nov, 3 dec.

KYRKANS HUS I MULLSJÖ

- Morgonandakt
  - Vardagar kl. 9.15
- Veckomässa
  - Onsdagar kl. 18
- Andakt med små och stora
  - Tisdagar kl 9.15

Svenska kyrkan
MULLSJÖ-SANDHEMS
FÖRSAMLING

Programinnehållet annonseras i
radiomullsjo.se

Lyssna på Radio Sigfrid måndagar kl 10-11.30
Repris måndag 17.30-19, lördag 13-14.30

95,6 MHz Radio Sigfrid

TRO, HOPP OCH KÄRLEK

LÖV-TRÄD		SCHACK-MÄSTARE	KOMMAN-DOROP	PRESSA	STEKEL	KLAGA DRABBAD PERSON		MED ANNAT NAMN
DE ÄR RISIGA								
BOHUS-LÄNS VÄLDÖFT-ANDE LÄNDSKAPS-BLOMMA	KASTA UPP				OBUNDEN HÄRFÄRG			
SLUT-SEGRARE	SJUDA							
BETONAS ELLER BEVAKAS								
LIGGER I BALJAN						SVINDEL	KVICKA ELLER ÖGLA	SEREN-GETI
HONA			HUGG-ORM	HELT NYLIGEN				
HEMLIG-HUSEN				VÄXA				

LgS	VERK-TYG	HJÄRT-SKÄR-ANDE	FÖR-MÄTT		YTTRADE	HAN STYRDE I RYSSLAND FÖRR	LÖSNIN-GARNA											
MEST ANSENLIG							MOTOR-CYK-LISTER	SNO			SVERIGES RADIO		I TRÄD					
OM-TUMLAD			RIMMAT KÖTT					REGEL			GÖRA SIG TILL KAN BRÄNNAS		FÖR-VRÄNGER					
BIL OCH MAGASIN			KOSTSAM		UTVALD SKARA INSTRU-MENT								SLÄKT ANNO DOMINI					
FÄGEL	RÖRIGA								MISS-TÄNKER KRUBBA						FRAMÅT-ANDA	KVÄVE FILM AV NUTLEY		
SVÅNG				DJUR OCH FLÄCKFRI			TID ATT LÄGGA SIG SKÅDE-PLATS										ÖPP-NING	
HÖJD			MINST GROVA								MULTI-NATION-ELLT IT-FÖRETAG	BLUSLIV						
			AGAT									ACKORD						
VÄRN						PÅHITTIGT									VILA			
						JÄMMER									FREK-VENTA			
ÄGA RUM	LEENDE	ANDEN							HAR TILL-FÄLLE ATT	KRÄNGEL	UTSIKT-ERNA							
		HÅR																
KOM MAJ IFRÅN I EVERT TAUBES KÄNDA VÄLS				STOPPAR BLOD				ANLÄNDE					SÄKERHET					
				VÄXA				ÖL OCH FÖRRÄD					OVAN					
					AN-KLAGAD							SLANT						
					FÄGEL							STOLLE						STÅDAT
								KNIPA OCH ÄRTA										
								BLÅNGA										
BETALAS FÖR FORDON						ILLVILJA			PÅ DET VISET				VALUTA SOM ERSATTES AV EURO					
						ALLT-JÄMT			HONA									
DET MUSIK-INSTRU-MENTET HAR MÅNGA STRÄNG-PAR	KVINNLIGT SAGO-VÄSEN			TILL-GIVEN-HETEN									JAMES BOND					
	DEN DANSAS SNABBT						NERVO-SITETEN					STUP						

Korsordskonstruktion: Lars-Göran Ståhl (c)

Bild: Linnea Håkansson www.everydaycollection.se

[illegible]

Vi vill ha din lösning senast den 20 november 2016. Märk kuvertet "Tuppenkrysset" och skicka det till Mullsjö-Sandhems församling, Kyrkvägen 9, 565 31 Mullsjö.

Monica Gustafson Blåsippsgatan 19 Mullsjö, **Siv och Ove Dahlgren** Oxelgatan 20 Mullsjö, **Elly Johansson** Ljunggatan 1 Mullsjö, **Stig Andersson** Syrénstigen 50 Mullsjö, **Maj-Lis Larsson** Parkvägen 17 Mullsjö..

Postadress: .....

Tänkt & Tyckt

GÄSTKRÖNIKÖR: BIRGITTA GUNNARSSON

Nu kan jag jobba när jag själv vill!

Hur känns det att bli pensionär? Många har ställt den frågan till mig den senaste tiden.

Jag har inget bra svar men efter 20 år som lärare tyckte jag att det var dags att sätta punkt. Då var det fortfarande sommarlov.

Att det är stor brist på behöriga lärare hörs ofta i media och jag insåg snart att jag kunde få jobba mera, om jag ville.

Så fick det bli men nu jobbar jag när jag själv vill!

Det är roligt att få lägga energin på eleverna utan krav på dokumentation, fortbildning och annat som en lärare måste göra idag.

Nyvvunnen frihet

Mitt nya liv som pensionär kryddas av min lyckade höftledsoperation för drygt ett år sedan. Nu kan jag gå långa promenader och röra mig utan problem och några styrketräningsspass i veckan blir det också. Det är jag tacksam för.

Mina lediga dagar njuter jag av att få läsa de böcker, som jag längtat efter. Ibland kopplar jag av med en

stickning. Det lär vara bra för välbefinnandet har jag läst.

Uppfriskande för kropp och själ är också mina dagliga dopp eller simturer i vår vackra sjö.

Den nyvunna friheten innebär också resor till Stockholm för besök hos barn och barnbarn.

För två år sedan skapade jag en grupp på Facebook, "Mullsjö Förr". Här finns i dag drygt 2000 medlemmar. Man kan se och lägga ut bilder från en tid som varit och berätta, kommentera och komplettera. Sidan har blivit mycket uppskattad.

Vår skogstomt med relativt nytt enplanshus kräver inte mycket eller tidskrävande vård. Mossan, ljungen, blåbärsriset och kantarellerna växer ändå under björkarnas och tallkronornas sus.

Sedan tonåren har jag sjungit i kör, numera är jag aktiv i församlingens kyrkokör i Nykyrka. Kafé Sigfrid besöker jag ofta och gärna, ibland hjälper jag till även bakom disken. Jag sitter med i kyrkoråd och kyrkofullmäktige.

Tankar och reflexioner som nybliven pensionär

- När vi är mitt i arbetslivet längtar vi efter de åtråvärda lediga stunderna som erbjuds; raster, helgdagar, semestrar etc. Pauserna behöver vi för att orka arbeta fram till pensionen.
- Den sociala samvaron och gemenskapen är viktiga faktorer, som jag kanske förlorar när jag slutar mitt arbete.
- Vid 65 år erbjuds vi att få njuta av en lång rad lediga dagar, men med en kraftig reducering av inkomsten.
- I dag är vi många som trots uppnådd pensionsålder fortsätter att arbeta på olika sätt. Vi är en eftertraktad och plikttrogen grupp med lång erfarenhet.
- I den egna familjen hjälper vi ofta barn och barnbarn med den hektiska livskarusellen. Vi kanske väljer att rycka in på arbetsplatser där luckor behöver fyllas eller gör ideella insatser i olika grupper.
- Det är en stor förändring i livet att själv få bestämma över hur dagarna ska fyllas.

Birgitta Gunnarsson är en mullsjöbo, som sakta börjar vänja sig vid pensionärlivet även om hon tror att det tar sin tid.
– Men min förhoppning är att jag ska få vara frisk och vara familj, vänner och alla som jag möter till glädje och nytta, säger hon.

Svenska kyrkan
MULLSJÖ-SANDHEMS FÖRSAMLING

Söndagsöppet sedan 2000 år tillbaka ...

